

סוגי התקבולת

ליקט וערך: איתי גדסי
תיכון חרדי - מנורת המאור

תקבולת

- ▶ השָׁמַיִם, מְסַפְּרִים כְּבוֹד-אֵל / וּמַעֲשֵׂה יָדָיו, מִגִּיד הַרְקִיעַ.
- ▶ יוֹם לְיוֹם, יִבְיַע אִמָּר / וְלַיְלָה לְלַיְלָה, יַחֲוֶה-דַּעַת.
- ▶ אֵין-אִמָּר, וְאֵין דְּבָרִים / בְּלִי, נִשְׁמָע קוֹלָם.

תהילים, פרק י"ט, פסוקים ב'-ד'

תקבולת:

אמצעי ספרותי בשירה לסוגיה.

שתי צלעות המקבילות זו לזו, בתוכן, בהטעמה,
במקצב, בתבנית התחבירית ובחומר הסמנטי - מכונות
תקבולת.

לא כל התקבולות חייבות להתאים בכל הקריטריונים
שנמנו לעיל. אברי התקבולת יכולים להיות שווים או
שונים בגודלם, או בצורתם, וההתקשרות יכולה לבוא
על פי עקרונות שונים ואף על פי ניגודים.

מטרת התקבולת היא חזרה על הנושא
במילים נרדפות, שונות ופעמים רבות
ציוריות במיוחד, כדי להטמיע אותו בלב
השומעים מצד אחד, ולעטר את השיר או
המבע באמצעים צורניים המייפים את
הטקסט ומקלים על קליטתו, מצד שני.

סוגי התקבולות

- ▶ תקבולת נרדפת
- ▶ תקבולת ניגודית
- ▶ תקבולת משלימה
- ▶ תקבולת מדורגת
- ▶ תקבולת מוצלבת/מצטלבת (כיאסטית)
- ▶ תקבולת חסרה

תקבולת נרדפת

התקבולת הרווחת ביותר, בה מקבילות וחופפות שתי צלעות/אברים בשיר, מבחינת התוכן, הצורה והמקצב.

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם, וְאֲדַבְּרָה / וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ, אֲמַר־י-פִּי.
יַעֲרֹף כַּמָּטָר לְקַחִי / תִּזְלַל כַּטַּל אֲמַרְתִּי,
כְּשֹׁעִירִם עָלַי-דָּשָׂא / וְכַרְבִּיבִים עָלַי-עֲשׂוּב.

- דברים, פרק ל"ב, פסוקים א'-ב'

עָדָה וְצָלָה שְׁמַעֲנִי קוֹלִי / נְשִׂי לְמִן, הָאֲזַנָּה אֲמַרְתִּי:
כִּי אִישׁ הֲרַגְתִּי לְפִצְעִי / וַיִּלְד לְחַבְרָתִי.

- בראשית, פרק ד', פסוק כ"ג

מְלִיצָתִי בְּדֹאגְתִי הֶדוּפָה / וְשִׁמְחָתִי בְּאַנְחָתִי דְחוּפָה

- שלמה אבן גבירול / מליצתי בדאגתי

תקבולת ניגודית

שני אברי התקבולת מביעים דבר והיפוכו

הִנֵּה עֲבָדִי יֹאכְלוּ / וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ

הִנֵּה עֲבָדִי יִשְׁתּוּ / וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ

הִנֵּה עֲבָדִי יִשְׁמְחוּ / וְאַתֶּם תִּבְשּׁוּ

- ישעיהו, פרק ס"ה, פסוק י"ג

בֵּן חָכָם, יִשְׁמַח-אָב / וּבֶן כְּסִיל, תּוֹגֵת אִמּוֹ

- משלי, פרק י', פסוק א'

תקבולת משלימה

האברים משלימים זה את זה

תּוֹרַת יְהוָה תְּמַיְמָה / מְשִׁיבַת נְפֶשׁ

עֲדוֹת יְהוָה נֶאֱמָנָה / מַחְכֵּמַת פְּתֵי

תהילים, פרק י"ט, פסוק ח

תקבולת מדורגת

התפתחות הנושא באברים

נְשָׂאוֹ נְהָרוֹת, יְהוּה /

נְשָׂאוֹ נְהָרוֹת קוֹלָם /

יְשָׂאוֹ נְהָרוֹת דְּכֵיָם

תהילים, פרק צ"ג, פסוק ג'

תקבולת מוצלבת/מצטלבת (כיאסטית)

סדר המילים המקבילות הפוך בשתי הצלעות.

שִׁפְרָ דַם הָאָדָם / בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּר

בראשית, פרק ט', פסוק ו'

תקבולת חסרה

האבר השני מחסיר חלק מהמשפט
שקיים באבר הראשון

כִּי שְׁבַעַתִּים יִקָּם-קִין / וְלִמָּה, שְׁבַעַיִם וְשִׁבְעָה

בראשית, פרק ד', פסוק כ"ד